

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/66-7>  
УДК 338

**Дем'яненко Н. В.**

кандидат економічних наук, доцент,  
Полтавський державний аграрний університет

**Самойлик Ю. В.**

доктор економічних наук, професор,  
Полтавський державний аграрний університет

**Ковальчук А. О.**

здобувач ступеня вищої освіти,  
Полтавський державний аграрний університет

**Demianenko Nataliia**

PhD in Economics, Associate Professor,  
Poltava State Agrarian University

**Samoilyk Iuliia**

Doctor of Economic Science, Professor,  
Poltava State Agrarian University

**Kovalchuk Andriy**

Master's student,  
Poltava State Agrarian University

## ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

### FEATURES OF BUSINESS DEVELOPMENT MANAGEMENT

*У статті визначено, що ефективна підприємницька діяльність може розвиватися лише за певних соціальних та економічних умов, певному політичному устрої, що заохочує підприємництво. Визначено умови, що найбільше сприяють розвитку підприємництва. Зазначено суб'єкти підприємницької діяльності. Визначені основні принципи господарювання. Визначено основні законодавчі акти, які регулюють діяльність бізнесу та зазначені обмеження щодо господарської діяльності. Зазначено, що послугами поліграфії дуже часто користуються підприємці. Вказано, що поліграфія чи поліграфічна промисловість – це матеріально-технічна база видавничої справи. Зазначено, що українські видавництва виготовили на ринок у 2021 р. багато корисної продукції, але їм потрібно удосконалювати швидкість та маневреність підприємців.*

**Ключові слова:** підприємництво, друкарня, поліграфічна продукція, законодавство, управління розвитком.

*The article defines that effective entrepreneurial activity can develop only under certain social and economic conditions, a certain political system that encourages entrepreneurship. The conditions that most contribute to the development of entrepreneurship have been determined. Subjects of entrepreneurial activity are indicated. The main principles of management are defined. The main legislative acts that regulate business activity and specified restrictions on economic activity are defined. It is noted that printing services are often used by entrepreneurs. It is indicated that printing or the printing industry is the material and technical base of the publishing business. It is noted that Ukrainian publishing houses produced many useful products for the market in 2021, but they need to improve the speed and maneuverability of entrepreneurs. It was determined that, despite the specifics of each state, the conditions most conducive to the development of entrepreneurship can be summed up in the following system: the stability of the state economic and social policy, which is aimed at supporting entrepreneurship; positive public opinion in relation to entrepreneurs and entrepreneurship; preferential tax regime, which provides an effective incentive for entrepreneurship; the presence of a developed infrastructure to support entrepreneurship (innovation centers; specialized legal organizations that provide financial assistance for opening one's own business; consulting centers on management, advertising, marketing; courses and training schools for entrepreneurs, etc.); the presence of an effective system of intellectual property protection, the effect of which extends not only to inventions, but also to all products, concepts, innovative ideas and methods of business activity; debureaucratization of procedures related to the regulation of economic activity by state authorities (simplification of registration rules, reduction of reporting forms, etc.); business ethics. It is noted that the activities of entrepreneurs are carried out in accordance with the regulatory and legal framework of Ukraine on the development and support of entrepreneurship.*

**Keywords:** entrepreneurship, printing, printing products, legislation, development management.

**Постановка проблеми.** Світовий досвід свідчить, що основна рушійна сила економіки – це малі підприємства, так як вони сприяють розвитку ринкових відносин, запобігають монополізації та швидко реагують на зміни ринку. Процеси становлення малого бізнесу у Україні розпочалися із початку незалежності, але його функціонування і розвиток мають певні труднощі та ризики. Видавнича справа і поліграфія є дуже чутливими до економічного розвитку країни та виступають своєрідним індикатором його соціально-економічного стану його. Реакція галузі на зміни економіки проявляється приблизно через півроку. Несприятливий стан у економіці України посилює проблеми в вітчизняній видавничій справі і поліграфічній діяльності.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Особливостям управління розвитком підприємницької діяльності присвячені наукові праці вчених: Троянської Д. А., Чорній В. В., Хвостіної І. М., Дурня Б. В., Мельников О. В. та ін. Але ефективність розвитку поліграфічної галузі є недостатньо вивченою.

**Формулювання цілей статті.** Мета дослідження – дослідження особливостей управління розвитком підприємницької діяльності.

**Виклад основного матеріалу.** Ефективна підприємницька діяльність може розвиватися лише за певних соціальних та економічних умов, певному політичному устрою. Історична це підтверджує практика. Наприклад, у країнах, де підприємництво бурхливо розвивалося і розвивається, як правило, за допомогою цілеспрямованим зусиль держав, формувався соціально-економічний клімат, що сприяв цій діяльності (США, Японія, Німеччина, Гонконг, Сінгапур тощо) і навпаки – країни Східної Європи [12]. Незважаючи на специфіку кожної держави, умови, що найбільше сприяють розвитку підприємництва можна звести в таку систему:

– стабільність державної економічної та соціальної політики, яка спрямована на підтримку підприємництва;

– позитивна суспільна думка у відношенні до підприємців та підприємництва;

– пільговий податковий режим, що забезпечує дієвий стимул підприємству;

– наявність розвинутої інфраструктури підтримки підприємництва (інноваційні центри; спеціалізовані юридичні організації, що надають фінансову допомогу по відкриттю власної справи; консультативні центри з питань управління, реклами, маркетингу; курсів та шкіл підготовки підприємців тощо);

– наявність ефективної системи захисту інтелектуальної власності, дія якої розпов-

сюджується не тільки на винаходи, але і на усю продукцію, концепції, новаторські ідеї та методи ділової активності [13];

– дебіюрократизація процедур щодо врегулювання господарської діяльності з боку органів державної влади (полегшення правил реєстрації, скорочення форм звітності тощо);

– підприємницька етика.

Згідно статті 42 Господарського кодексу України, підприємництво – це самостійна, систематична, ініціативна, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) із метою досягнення економічних та соціальних результатів і одержання прибутку [3]. Суб'єктами підприємницької діяльності можуть бути:

– громадяни України та інших держав, особи без громадянства, що є не обмежені законом в правоздатності чи дієздатності;

– юридичні особи усіх форм власності, що встановлені Цивільним кодексом України;

– об'єднання юридичних осіб, які здійснюють діяльність в Україні згідно умов угоди щодо розподіл продукції.

Суб'єктами господарювання згідно статті 55 Господарського кодексу України є:

1) господарські організації – юридичні особи, які створено відповідно до Цивільного кодексу України, комунальні, державні та інші підприємства, які створено відповідно до Господарського Кодексу та інші юридичні особи, що здійснюють господарську діяльність і зареєстровані в установленому законом порядку;

2) громадяни України, іноземці і особи без громадянства, що здійснюють господарську діяльність і зареєстровані відповідно до закону як підприємці [3].

Залежно від кількості працюючих і доходів від будь-якої діяльності за рік суб'єкти господарювання можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, зокрема до суб'єктів мікропідприємництва, середнього чи великого підприємництва (стаття 55 Господарського кодексу України) [3].

Умовами здійснення підприємницької діяльності згідно положення статті 50 Цивільного кодексу України – це повна цивільна дієздатність фізичної особи і державна реєстрація [14].

Підприємницька діяльність – це досить складна форма господарювання, яка будується за певними принципами:

1. Вільний вибір виду діяльності.

2. Залучення на добровільних засадах щодо здійснення підприємницької діяльності майна і коштів юридичних осіб та громадян.

3. Самостійне формування програм діяльності і вибір постачальників та споживачів продукції, яка виробляється, встановлення ціни відповідно чинному законодавству.

4. Вільний найм працівників.

5. Залучення і використання матеріально-технічних, трудових, фінансових, природних й інших видів ресурсів, використання яких є не заборонене чи не обмежене законодавством.

6. Вільне розпорядження прибутками, що залишається після унесення платежів, що встановлені законодавством.

7. Самостійне здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання належної йому частки валютної виручки згідно своїх потреб [12].

Діяльність підприємців здійснюється відповідно до нормативно-правової бази України з питань розвитку та підтримки підприємництва. Зокрема бізнес регулює такі основні законодавчі акти:

- Конституція України;
- Господарський кодекс України;
- Податковий кодекс України;
- Закон України «про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»;
- Закон України «Про господарські товариства»;
- Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»;
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8].

Поруч із певною свободою підприємницької діяльності та рівністю можливостей щодо всіх підприємців, є і певні законодавчі обмеження бізнесу:

Певні види діяльності можуть здійснюватися лише державними підприємствами. Так, згідно Господарського кодексу України, такими видами діяльності є виготовлення і реалізація наркотичних засобів, зброї та вибухових речовин, цінних паперів та грошових знаків.

Уряд встановлює перелік видів діяльності, якими можна займатися тільки за наявності ліцензій. Ліцензії видає Кабінет Міністрів України чи встановлений ним орган.

Дозвіл на право займатися тією або іншою діяльністю необхідний тільки тоді, коли використовується земля чи інші природні ресурси. Цей дозвіл дають місцеві Ради народних депутатів, що розпоряджаються даними ресурсами.

Певними видами діяльності можна займатися тільки за наявності кваліфікаційного

атестата. Зокрема, щоб займатися медичною діяльністю, потрібно мати диплом лікаря. Для кулінара вимагають здати екзамен на знання технології тощо. У всіх цих випадках потрібно отримати дозвіл місцевої Ради.

Підприємницька діяльність – це складний та багатоплановий процес. Вона потребує від своїх учасників не тільки бажання мати «свою справу» та наявності певної суми грошей, але і спеціальної підготовки, майстерності та наполегливості, вміння вибирати сфери діяльності, прикладати свої зусилля, творчу фантазію та мати звичайне везіння. Більше половини нових підприємств закриваються у перший же рік свого господарювання через низьку прибутковість ділових операцій, банкрутство та відсутність терпіння і наполегливості [9].

Яскрава та якісно виготовлена поліграфічна продукція використовується в багатьох сферах людського життя. Найбільш вона потрібна підприємцям. Візитки, рекламні листівки, плакати та календарі мають доступну вартість, відповідно замовляти та поширювати їх можна у великій кількості. «Паперова» реклама досить ефективна, адже одну й ту саму листівку, наприклад, може переглянути велика кількість осіб. Відповідно, поліграфія широко використовується під час презентацій нових продуктів компаній під час акцій та на виборах [4].

Друкарня – це підприємство (юридична особа), що займається виготовленням поліграфії (поліграфічної продукції). Етапи підприємництва включають в себе: додрукарську підготовку, виготовлення кліше, фотоформ тощо, безпосередній друк та післядруковану обробку замовлення – тиснення, брошурування, біговку тощо. У результаті діяльності друкарні з'являється поліграфія. Відповідно друкарня здійснює друк поліграфії на замовлення. Це різниця між поліграфією та друкарнею [15]. Отже, друкарня та поліграфія відрізняються тим, що друкарня – це підприємство, а поліграфія – це продукт діяльності друкарні. Продуктами є: візитки, листівки, плакати, наклейки, папки, блокноти, каталоги, брошури, хенгери, блокноти, книги, журнали.

Поліграфія (від «графо» – пишу; «полі» – багато) – це галузь техніки, сукупність технічних засобів задля множинного репродукування текстового матеріалу і графічних зображень. Відміною від інших способів множинного репродукування (зокрема, світлокопіювання), є те що поліграфічні способи характеризуються перенесенням шару фарби із деякого резервуара на сприймаючу поверхню (найбільш часто папір) і використанням

друкарських форм. Формування шару здійснюють згідно заздалегідь даних оригіналів, що підлягають репродукуванню. Поділ поліграфічної продукції за загальноприйнятими правилами відбувається на чотири основних види: рекламна, представницька, книжково-журнальна та календарна [2].

Під поліграфією розуміють також й галузь промисловості – поліграфічну промисловість, яка поєднує промислові підприємства, що виготовляють друковану продукцію (газети, книги, журнали, плакати, географічні карти та ін.). Поліграфія чи поліграфічна промисловість – це матеріально-технічна база видавничої справи. Динаміка кількості друкарень, які займалися поліграфічною діяльністю в Україні наведено на рис. 1.

Проаналізувавши зміну динаміки кількості суб'єктів, що займалися друкарською діяльністю та продавали поліграфічну продукцію у 2017–2021 рр., то можна простежити стрімку динаміку зниження у результаті пандемії COVID-19. У 2021 році було зростанням до 4838 об'єктів, проте з початком повномасштабної війни в Україні дане зростання пішло на спад.

У зв'язку зі стрімким розвитком технологій і світовою пандемією через спалах епідемії вірусу COVID-19, в цілому світова видавничо-поліграфічна справа також зазнала досить важливих змін і збитків [11]. Згідно даних Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України за підсумками I кварталу 2020 р. відбулося

зменшення обсягу експорту товарів згідно товарних групам, в які входять деревина, паперова маса і вироби з деревини – на 42,6 млн \$, або на 9,1%, зокрема друкованої продукції на 5,9 млн \$ (на 36,6%) [7]. Великою проблемою для видавничого бізнесу є відсутність системної підготовки кадрів.

Згідно даних фахівців Книжкової палати України, протягом семи місяців 2021 р. видали 5975 назв книг та брошур, загальний тираж їх склав 5460,7 тис. примірників. Порівняно із цим періодом 2020 р. кількість виданих книжок зросла на 17 %, а тираж зріс на 36 %. Переважна більшість книжкової продукції виходила українською мовою – тиражем 4524 тис. примірників 4615 назв. Ще 772 видання (накладом 586,1 тис. примірників) вийшло російською та 668 – іншими мовами. У 2021 р. видано 3080 авторефератів дисертацій [5]. В Україні у 2021 р. вийшло 1529 газет, зокрема – 467 загальнодержавної сфери розповсюдження, 214 обласних (регіональних) та 752 місцевої сфери розповсюдження (360 районні та 207 міські тощо). За даними Книжкової палати України, загальний наклад всіх газет за рік становив більше чим 1155 млн. примірників [1].

Згідно Закону «Про обов'язковий примірник документів» [10], державна наукова організація «Книжкова палата України імені Івана Федорова» є отримувачем усіх видів видань всіма мовами, які вийшли в Україні, в тому числі малотиражних видань, нормативних та правових актів в сфері

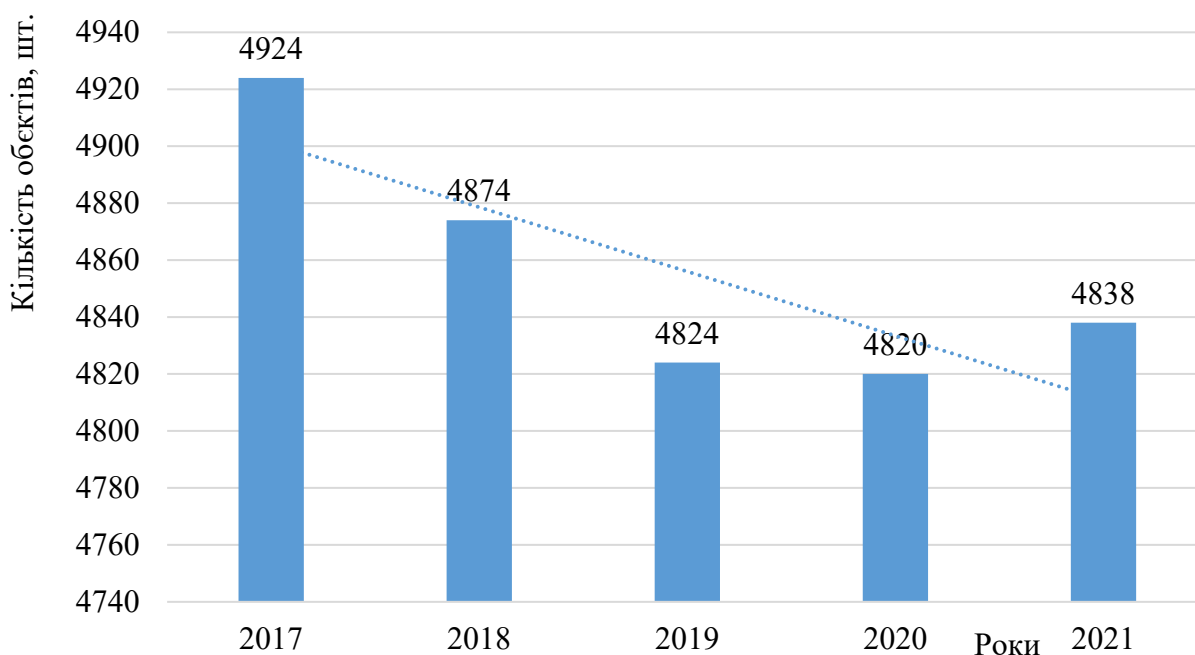


Рис. 1. Динаміка кількості друкарень, які займалися поліграфічною діяльністю в Україні, 2017–2021 рр. [7]



стандартизації, метрології і сертифікації, всіх періодичних і продовжуваних видань. Відсутність в Книжковій палаті обов'язкових примірників видання, їхнє часткове чи невчасне отримання внаслідок системне поповнення Державного друку, негативно впливають на об'єктивність зведених адміністративних даних архіву, що характеризують динаміку й тенденції в видавничій сфері [5].

Відповідно обов'язковий примірник повторного видання (передрук, перевидання) незалежно від років випуску попереднього видання, додаткового тиражу і в випадках, коли тираж видання виготовили частинами (запусками), також обов'язково повинен бути доставлений Книжковій палаті. На фізичних осіб-підприємців, посадових осіб, що порушують чинне законодавство про своєчасне доставляння обов'язкових

примірників книжкових і періодичних друкованих видань, накладають штрафи, що становлять 30–50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян. В цілому, українські видавництва виготовили на ринок багато корисної продукції, але потрібно удосконалювати швидкість та маневреність підприємців.

**Висновки.** Отже, малим підприємствам щоб розвиватися потрібно бути готовими використати світовий ринок щодо виведення вітчизняної економіки із кризи та забезпечити громаді нормальний рівень життя, зокрема: потрібно досягнути політичної стабільності України; визначити пріоритети розвитку суб'єктів господарювання та законодавства на рівні із міжнародними нормами; оновлювати менеджмент, переорієнтувати господарське мислення ділових людей та враховувати світову практику.

#### Список використаних джерел:

1. В Україні минулого року виходили 1529 газет, лише одне видання – шість разів на тиждень. *Interfax-Україна. Інформаційне агентство*: вебсайт. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/733904.html> (дата звернення: 25.08.2022).
2. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 19.08.2022).
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 24.09.2022).
4. Значення сучасної поліграфії: її виробництво і сфера використання. The epoch times: істина і традиції: вебсайт. URL: <https://www.epochtimes.com.ua/korysni-porady/znachennya-suchasnoyi-poligrafii-yui-vyrobnyctvo-i-sfera-vykorystannya-132442> (дата звернення: 10.09.2022).
5. Кількість виданих книжок в Україні за рік зросла на 17%. *Interfax-Україна. LB.ua. Дорослий погляд на світ*: вебсайт. URL: [https://lb.ua/culture/2021/08/12/491527\\_kilkist\\_vidanih\\_knizhok\\_ukraini.html](https://lb.ua/culture/2021/08/12/491527_kilkist_vidanih_knizhok_ukraini.html) (дата звернення: 20.06.2022).
6. Кількість виданих книжок в Україні. URL: <https://lb.ua/culture/2021/08/12/491528> (дата звернення: 20.06.2022).
7. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. *Розділ Довідки Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2021 р*: вебсайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=d294f7fc-4e7f-41a3-a50a9e190e32c0b7&title=DovidkazovnishniaTorgivliaUkrainiTovaramiTaPoslugamiUIKvartali2021-Roku2>. (дата звернення 22.02.2022).
8. Нормативно-правова база з питань розвитку та підтримки підприємництва. *Департамент економічного розвитку і торгівлі*: вебсайт. URL: <https://buklib.net/books/28322> (дата звернення: 10.09.2022).
9. Показники ефективності брендингу для визначення цінності та сили бренду. *Азбука*: вебсайт. <https://azbyka.com.ua/uk/pokazateli-effektivnosti-breninga-1> (дата звернення 10.09.2022).
10. Про обов'язковий примірник документів: Закон України № 595-14 від 09.04.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/595-14> (дата звернення: 13.06.2022).
11. Троянська Д. А., Чорній В. В. Функціонування вітчизняних підприємств поліграфічної галузі у глобальному економічному середовищі. URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/230943> (дата звернення: 12.08.2022 р.).
12. Умови й принципи здійснення підприємницької діяльності. URL: <https://buklib.net/books/28322> (дата звернення: 10.09.2022).
13. Хвостіна І. М. Механізм управління розвитком підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 1. С. 30–33. URL: [http://www.investplan.com.ua/pdf/1\\_2015/9.pdf](http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2015/9.pdf) (дата звернення: 16.09.2022).
14. Цивільний кодекс України: чинне законодавство України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: [https://ips.ligazakon.net/document/T030435?ed=2021\\_07\\_15](https://ips.ligazakon.net/document/T030435?ed=2021_07_15) (дата звернення: 10.02.2022).
15. Чим відрізняється поліграфія від друкарні. *Онлайн типографія «Creative Group»*: вебсайт. URL: <https://racreative.com.ua/ua/a276994-chem-otlichaetsya-poligrafiya.html> (дата звернення: 10.09.2022).

#### References:

1. 1,529 newspapers were published in Ukraine last year, only one publication – six times a week (2021), “Interfax-Ukraine. Information agency”, available at: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/733904.html> (accessed 25 August 2022).

2. Wikipedia: free encyclopedia, available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (accessed 19 August 2022).
3. Economic Code of Ukraine (2003), available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (accessed 24 September 2022).
4. The importance of modern printing: its production and field of use (2021), “The epoch times: truth and traditions”, available at: <https://www.epochtimes.com.ua/korysni-porady/znachennya-suchasnoyi-poligrafii-yiyi-vyrobnytvo-i-sfera-vykorystannya-132442> (accessed 10 September 2022).
5. The number of published books in Ukraine increased by 17 % during the year (2021), “Interfax-Ukraine. LB.ua. An adult view of the world”, available at: [https://lb.ua/culture/2021/08/12/491527\\_kilkist\\_vidanih\\_knizhok\\_ukraini.html](https://lb.ua/culture/2021/08/12/491527_kilkist_vidanih_knizhok_ukraini.html) (accessed 20 June 2022).
6. The number of published books in Ukraine (2021), available at: <https://lb.ua/culture/2021/08/12/491528> (accessed 25 June 2022).
7. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2021), “Help section Foreign trade of Ukraine in goods and services in 2021”, available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=d294f7fc-4e7f-41a3-a50a9e190e32c0b7&title=DovidkazovnishniaTorgivliaUkrainiTovaramiTaPoslugamiUIKvartali2021-Roku2>. (accessed 22 January 2022).
8. Normative and legal framework for the development and support of entrepreneurship (2021), “Department of Economic Development and Trade”, available at: <https://buklib.net/books/28322> (accessed 10 September 2022).
9. Branding performance indicators to determine brand value and strength (2021), “Alphabet”, available at: <https://azbyka.com.ua/uk/pokazateli-effektivnosti-breninga-1> (accessed 10 September 2022).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine “About mandatory copy of documents”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/595-14> (accessed 13 June 2022).
11. Troyanska, D. A. and Chorniy, V. V. (2021), “Functioning of domestic enterprises of the printing industry in the global economic environment”, available at: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/230943> (accessed 12 August 2022).
12. Conditions and principles of entrepreneurial activity (2021), available at: <https://buklib.net/books/28322> (accessed 10 September 2022).
13. Khvostina, I. M. “The mechanism of managing the development of the enterprise” (2015), *Investytsii: praktyka ta dosvid*, [Online], vol. 1, available at: [http://www.investplan.com.ua/pdf/1\\_2015/9.pdf](http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2015/9.pdf) (accessed 16 September 2022).
14. Civil Code of Ukraine (2021), available at: [https://ips.ligazakon.net/document/T030435?ed=2021\\_07\\_15](https://ips.ligazakon.net/document/T030435?ed=2021_07_15) (accessed 10 February 2022).
15. What is the difference between polygraphy and printing (2021), Creative Group online printing house, available at: <https://racreative.com.ua/ua/a276994-chem-otlichaetsya-poligrafiiya.html> (accessed 10 September 2022).